

češko-slovenske gasilske zveze. Ni dvoma, da dobi ta, tudi v tehničnem pogledu najzornější kolektor čim največ odjemalcev, to pa tem gotoveje, ker je čisti dohodek namenjen „Oesarja Franca Jožefa I. jubilejski ustanovi za v službi ponesrečene gasilce, oziroma njihove vdove in sirote.“ — 1.

Kulturno delo.

+ **Novo podružnice „Družbe sv. Cirila in Metoda“.** Novi podružnici se snujeta v Šenčurju na Gorenjskem in v Železni Kaplji na Koroškem.

+ **Delovanje nemškega „Schulvereina“ na Goriškem in Primorskem.** Kakor izkazuje društveno izvestje za l. 1908., je začel nemški „Schulverein“ iztežati svoje kremplje tudi po našem slovenskem Primorju. Vzdrževal, oziroma podpiral je nemške šole v Gorici, Opatiji in Skednju. Za zgradbo šole je prispeval v Gorici, na vseh treh šolah je priredil božičnico. Pohvalno pa se mora priznati, da se med učiteljskim v Goriškem in Primorskem ni dobil Judež, ki bi bil sprejel podporo „Schulvereina“.

Politiški pregled.

* **Deželni zbor kranjski** je sklenil: 1. Deželni zbor se pridružuje protestu deželnega odbora proti imenovanju tretjega deželnega šolskega nadzornika, ker to imenovanje ni utemeljeno v obstoječih potrebah in kruto žali narodno čuvstvanje ogromne večine kranjskega prebivalstva. — 2. Vlada se pozivlja, da poveri referat za upravne in gospodarske zadeve v dež. šol. svetu slovenskemu uradniku. — 3. O sklepu tičočem se slovenskega vseučilišča, smo poročali že zadržani. — 4. Sklenjen je zakon, po katerem se glasi § 20. deželnega zakona z dne 9. marca 1876, dež. zak. št. 13, točka 2. iz štirih zastopnikov dežele, ki jih določi deželni odbor. O Ganglovi resoluciji k temu predlogu prihodnjic. — 5. Deželnemu odboru se nalaga, da izdela do prihodnjega zasedanja realčni zakon. — 6. Sprejme se resolucija za popolno utrakviranje ljubljanske realke. — 7. Deželnemu odboru se nalaga, da izdela in predloži deželnemu zboru, ako mogoče že v prihodnjem zasedanju, načrt reforme deželnih šolskih zakonov, in sicer zakona o šolskem nadzorstvu, o ustanavljanju šol in o pravnih razmerah učiteljstva.

* **Poslanska zbornica.** Zopet je bila otvorena poslanska zbornica na Dunaju. Predsednik je v izbranih besedah omenjal strašno nesrečo v Italiji. Med vlogami je zakonski načrt o rekrutnem kontingentu, potem pa načrt glede volitve delavskih odsekov in varstvenih odredb pri rudarstvu. Vlada je predložila tudi predlog za ustanovitev laške pravne fakultete na Dunaju. Svoje delovanje ima začeti s semestrom, ki pride po sankciji tega zakona. — Zbornica je razpravljala nujne predloge zaradi dvojezičnosti pri lokalnih železnicah na Češkem. — Dr. Rybář in tovariši so vložili interpelacijo glede afere z družbo „Dalmacija“. — V razpravi je bil nujni predlog posl. Kaline zaradi preskrbovanja vdov in sirot po vojaki, ki so padli v vojni. Minister za deželno brambo fml. Georgy je zavračal očitana proti vojaški upravi ter protestiral proti trditvi, da se vojake izsesava itd. Kalina je rekel, da uresničenje njegovega predloga stane sicer okoli 10 milijonov, ali ta znesek bi se gospodarsko plodonosno izplačeval. Posl. Mühlwert je med drugim govoril o laški pravni fakulteti ter protestiral proti nji. Govorilo se je tudi o znanih dogodkih na dunajskem vseučilišču. Laške dijake je branil Bugatto.

* **O laški pravni fakulteti** sedaj veliko pišejo po listih. Laški listi seveda niso zadovoljni z Dunajem kot sedežem fakultete, ali laški poslanci se baje končno le udajo. Naše stališče je to, da brez slovenske pravne fakultete ni laške. Poslanci bodo menda že znali storiti svojo dolžnost.

* **Avstrijska ministrska kriza.** Listi naglašajo, da je položaj Bienerthovega kabineta naravnost obupen in da je gotovo, da izbruhne v kratkem ministrska kriza. Kot Bienerthovega naslednika imenujejo predvsem tržaškega namestnika princa Hohenloha.

* **Ureditev jezikovnega vprašanja v slovenskih deželah.** Posl. dr. Benkovič in tov. so stavili v državnem zboru nujni predlog, zadevajoč postavno ureditev jezikovne rabe pri uradih v slovenskih deželah.

* **V tirolskem deželnem zboru** so Italijani obstruirali proti predlogu poslanca dr. Grabmayerja, naj bi se učiteljske plače provizorično regulirale na ta način, da bi se učiteljem izplačala za 1909. l. posebna doklada, ki bi jo plačala polovica dežela, polovico dotična občina. Pozno v noč je bila na predlog dr. Concija seja pretrgana in so se poslanci dogovorili, da se bodo o tem predlogu nanovo pogajali, vlada je pa deželni zbor odgodila in učitelji bodo na regulacijo — čakali. Ubogo Ker učiteljstvo!

* **Madjarizacija na Hrvaškem.** Vrgel dobi ravnatelj kr. ogr. državnih železnic zatorej se okrožnico, da se morajo vsi hrvaški železni uradniki, ki ne znajo popolnoma ma-

djarski, javiti, da se jih premesti na madjarske postaje, da se tam tekem 2 let nauče madjarski — če ne, bodo odpušteni iz službe, ker bi ne zadoščali zahtevam železniške pragmatike iz l. 1907.

* **Za nezveste žene in može.** Iz Novega Jorka poročajo: Tukajšnja drž. zbornica sprejme zakon, ki določa za prešestvovanje kazni od 15 do 20 let zapora.

Vestnik.

Letnino za učiteljski konvikt so plačali p. i. gg. tovariši in tovarišice: Tomšič Stefan, Šiška Ana, Tomšič Poldi, Grčar Viktor, Mikolič Ludovik, vsi iz Ribnice na Dolenjskem; (pogrešamo deklško šolo); Engelmann Kristij iz Domžal (4 K); šolsko vodstvo v Črnom vrhu; Waisel Fr. iz Hrušice v Istri; Vodopivec Hrabroslav iz Lepe; Furlan Janko iz Stomaža pri Sežani; Kunasz Klotilda s Suhorja; Pečnik Josip iz St. Lumberta; Rudolf Janko iz St. Vida nad Vipavo; Marčelja Anton iz Materije; Maslo Anton iz Riemanj; Luznar Fran in Mally Ana s Primskovega pri Kranju; Kutnar Ivan iz Žužemberka; Mikuš Zdravko, Barle Marica in Zure Angela, vsi iz Prečne pri Rudolfovem; Krek Vinko iz Trboj pri Smedniku; Punčuh Simon iz Šmarja na Dolenjskem; Kuhar Ivan iz Radomelj; Ravter Franc s Planine na Štajerskem; Curk Minka s Razdrtega, Bric Josip, Furlani Olga in Pavlica Ulrik, vsi iz Ribemberka; Repič Marica iz Dol. Trebuše pri Slapu ob Idriji; Marout Marija in Mehle Marija iz Ljubljane; Gerčar Angela iz Hrvaškega broda; Paulšek Ivan in Poljanec Josip iz Račega na Štajerskem; šolsko vodstvo pri Sv. Lenartu pri Škofji Loki; Pavlič in Jurko iz Tepanj pri Konjicah, Zajec Erna in Gorišek Karel iz Zatičine. Bog plati!

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta je darovala: Posojilnica v Trebnjem 20 K. Bog plati!

„Domače ognjišče“ (1. številka) izide v treh dneh s prav zanimivo vsebino. Zaradi večjih tiskarskih stroškov in dražjega papirja bo list letos za 50 h dražji; veljal bo za celo leto 2 K 50 h. Posameznik bo to malo vsoto lahko utrpel, založništvo bo pa mnogo pomagalo.

„Naša bodočnost“, list za šoli odraslo mladino, bo izhajal letos kot samostojen list ter bo veljal za celo leto 2 K 50 h. Naroča se v Učiteljski tiskarni. Tovariši in tovarišice, širite „Domače ognjišče“ in „Našo bodočnost“ med ljudstvom!

Mladinska knjižnica, ki jo bo izdajalo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“, bo nekaj posebnega; vse povesti bodo ilustrovane, tiskana bo na lepem, trdnem papirju in vezana bo lično in trdno. Lahko se pohvalimo, da tako lepe mladinske knjižnice Sloveni še nimamo. Prva dva zvezka sta že v tisku. Cena lično vezanemu zvezku bo 1 K in se že danes lahko naroča v Učiteljski tiskarni.

Občinski svet ljubljanski je postavil v proračun za l. 1909. za šolstvo, znanost in umetnost te-le postavke: Ljudsko šolstvo: I. deška petrazrednica 5732 K, II. deška osemrazrednica 7299 K, III. deška petrazrednica 4602 K, mestna deklška osemrazrednica 6829 kron, nunska deklška osemrazrednica 1995 K, dvorazrednica na Barju 1558 K, mestna nemška deklška ljudska šola 6914 K, Lichtenturnični zavod 457 K, I. mestni otroški vrtec 3836 K, II. mestni otroški vrtec 3889 K (postavke so višje, ker so se otroškim vrtnaricam zvišale plače za 300 K), otroški vrtec pri Uršulinkah 500 K, za šolsko poslopje na Erjavčevi cesti 796 K, c. kr. mestni šolski srev 50 kron, okrajna učiteljska knjižnica 300 K (zvišano za 100 K). Na predlog obč. svetnika Likozarja se dovoli tudi šoli na Rakovniku prispevek za učila v znesku 50 K; skupaj za ljudsko šolstvo 46.286 K. — Razna učilišča: realka 9669 K, obrtna nadaljevalnica 3980 K, c. kr. umetno-obrtna šola 17.423 K, mestna višja deklška šola oz. deklški licej 39.678 kron. Razni stroški: „Glasbeni Matici“ 3000 kron, „Dramatičnemu društvu“ 12.000 K, filharmoničnemu društvu 400 K, družbi sv. Cirila in Metoda 1500 K, „Radogojju“ 700 K, slov. planinskemu društvu 600 K, trgovski šoli 1000 K, trgovski gremijalni šoli 500 K. Ministrstvo za uk in bogočastje je zvišalo prispevek za deklški licej od 3000 na 6000 K.

„Slovenski Gospodar“ čuje naprej. S Štajerskega nam pišejo: V zadnji številki je priobčil naslednjo notico: „Liberalna stranka obeta po sedanjem voditelju, odvet. koncipijentu dr. Božiču, svojim pristašem med učiteljskim zvišanje plač. Radovedni smo, s kako navdušenostjo so „neodvisni“ kmetje pozdravili dr. Božičevo izjavo, ki še vedno ne uvidijo, kako so kmetje v liberalni stranki predprega za koristi drugih stanov?“ — Mi smo pa radovedni, s kako navdušenostjo so klerikali pozdravili dejstva, da so poslanci K. Z. izdali kmetiške koristi. Kdaj uvidijo kmečki zvezarji, kako so le predprega za koristi nenasičnega in nevoščljivega rimskega klerikalizma? Tovariši, delajte, da pade ljudem mrena z očli!

Z dunajskega vseučilišča pišejo: Petnajst slovenskih dijakov je bilo o priliki demonstracije za slovensko vseučilišče pred parlamentom aretiranih, in policija je obsodila vsakega v 50 K globe, oziroma v petdnevni zapor. Njih pritožba na c. kr. namestništvo ni dosegla uspeha, ampak le-to je potrdilo prvotno obsodbo. Kaj se vse počenja od dijakov v kakem vseučiliškem mestu, vemo, a vemo tudi, da policijske oblasti vedno zatisejo eno oko, kar je povsem umevno, zakaj mladeniška razboritost — marsikaj več dovoli, nego je v mejah zakona dovoljeno. Zato nas pa tembolj preseneti kruta obsodba slovenskih dijakov, ki niso nič drugega storili nego vpili živio, kar se zgodi s „heilom“ od nemških študentov malodane skoro vsak dan. Res si moramo misliti, da je v tem slučaju policija zato tako postopala, ker so bili demonstrantje Slovenci! — Rektor je dal odstraniti žaljiv razglas „Südmarke“, ki pozivlja nemške juriste, naj izpodrivajo slovenske uradnike iz okoliš mariborskega in celjskega okrožnega sodišča, da jih bo „Südmarka“ v to svrhu podpirala. Brez dvoma je na odstranitev tega razglašja vplivala intervencija poslancev Hribarja in dr. Ploja.

Volitve v krajni šolski svet. Iz Trbovelj poročajo: Krajni šolski svet je v svoji seji v soboto, dne 16. t. m., izvolil za 3letno dobo načelnikom župana in nadzornika Gustava Voduška; za podnačelnika in blagajničarja g. Jos. Mollia, trgovca, ki je obenem tudi od okrajnega šol. sveta izvoljeni šolski ogleda. Novi odbor kraj. šol. sveta, v katerega sta od občine nanovo izvoljena narodnjaka g. Kramar in Goropevšek in v katerem sedi tudi ravnatelj Tentschert kot edini Nemeec, nam bo porok za obstanek in še večji razvitek našega že itak na visoki stopnji stoječega ljudskega šolstva. V izobrazbi je moč naroda. Kakor se čuje, se bo novi odbor v prvi vrsti potegoval za usanovitev nižje realke v naši občini.

Osebnost na Kranjskem. Učit. kandidatinja Marija Sušnikova je vstopila kot učiteljica na notranji privatni deklški petrazrednici uršulink v Škofji Loki. — Za Smartno pri Kranju je imenovana kot provizorična učiteljica absolvirana učiteljska kandidatinja Ernestina Bozmanova. Zaradi boleznij je dobil dopust učitelj Viktor Jamšek v Škofji Loki in pride na njegovo mesto kot supletinja absolvirana učit. kandidatinja Marija Piškurjeva.

Učiteljske vesti na Koroškem. Supletinja Angela Kuhljeva v Št. Urbanu pri Trgu je postala učiteljica, učit. kandidat A. Čebul pa podučitelj v Pulsti.

Nerazdeljen pouk. Na dvorazrednici na Rakeku je dovoljen za vse šolsko leto nerazdeljen šolski pouk.

Učiteljstvo goriškega okraja je napravilo dne 7. januarja t. l. izlet v papirnice v Podgori. Izletnikov je bilo 54 po številu. Lahko bi se bilo udeležilo pač večje število učiteljstva, ker je bil krasen dan in vstop v papirnico ni dovoljen posameznikom, ampak le društvom in še ta morajo imeti dovoljenje od osrednjega vodstva na Dunaju. Ogledovanje je bilo jako zanimivo, ker se je videl pod vodstvom tamošnjega večaka ves razvoj papirja. — Drugi izlet se napravi meseca marca v Ajdovščino.

S Tolmingskega nam pišejo: Na zadnjem obnem zboru v Kobaridu je tov. Kutin povedal, da je šolski nadzornik g. Lasič grajal tov. Kendo, ker je svetoval nekemu mlademu učitelju rekurirati zoper premestitev. Tovariš Kenda je pa potem popravil v „Učit. Tov.“, da mu je to le v „šali“ rekel, naj ne rebelira učiteljstva. Ker čislamo oba g. tovariša, imeli pa smo tudi priliko spoznati Lasičev „naklonjenost“, zato želimo mnogi udeleženci shoda pojasniti, kako je nastopil g. Lasič proti tov. Kendi. Ako je poročilo na obnem zboru resnično, potem ve tudi učiteljstvo, kaj mu je storiti. Prenesli smo že marsikaj, toda terorizirati pa se ne damo.

Šolsko vodstvo št. Lambertu je priredilo dne 17. t. m. prvi roditeljski sestanek. Udeležili so se ga skoraj vsi roditelji tamkajšnjega šolskega okoliša. Šolski vodja tov. Josip Pečnik je predaval o koristi ljudske šole in o slogi šole z domom, za kar je žel od vseh navzočih živahno odobravanje. Po končanem govoru so se mu ljudje presrečno zahvaljevali, mu stiskali roke in ga prosili, naj še večkrat priredi kaj takega.

Zahvala. Društvo „Selb-thilfe“ štajerskega učiteljstva mi je po smrti nepozabnega mi očeta g. Jožefa Čičeka, nadučitelja v pok., takoj izplačalo znesek 1440 K. Stejem si v dolžnost, izreči imenovanemu društvu tem potom najiskrenejšo zahvalo in ga cenjenemu štajerskemu učiteljstvu najtopleje priporočati. — Pilštanj, dne 23. januarja 1909. — Ana Germovškova, nadučiteljeva soproga.

Zahvala. Podpisana izreka društvu „Selbthilfe“ štajerskega učiteljstva za naglo izplačilo zneska 1460 K povodom smrti svojega soproga najlepšo zahvalo. — Josipina Kellerjeva, nadučiteljeva vdova.

Socialnemu odseku „Zveze slavn. štaj. učiteljev in učiteljic“ je podaril klub slovenskih naprednih akademikov v Celju od nabrane narodne zbirke 100 K, za kar se mu socialni odsek „Zveze slovenskih štaj. učiteljev in učiteljic“ prav srčno zahvaljuje. — Tovariši,

zganite se tudi vi, posebnost pa še okrajni socialni odseki! Nabirajte za učiteljski sklad! Fr. Voglar, blagajnik.

Učiteljstvu krškega okraja. Na obnem zboru „Pedagoškega društva“ v Trzinu dne 19. novembra pret. leta je podaval tov. Aleksander Lunaček o varstvu ptic in nam ob tej priliki priporočal znane Berlepschevalilnice, ki jih naj učiteljstvo priporoča med ljudstvom in jih tudi samo uvede v vrtove in sadovnjake. V 2. številki „Učit. Tov.“ pa omejuje tov. Lunaček, kako drage so valilnice, če jih naročamo iz tujine, in predlaga, naj bi se pri nas našel človek, ki bi jih izdeloval in prodajal po primerni ceni. Ta predlog služi uvaževanju tembolj, ker že itak preveč slovenskega denarja poteče v nemško roko, ki nam zato dosledno vrača — klofute. „Pedagoško društvo“ se je obrnilo v ta namen na domačega obrtnika, ki je drage volje prevzel izdelovanje valilnic natančno po Berlepschevem sistemu, in sicer vrste A, B, N, F, ki jih priporoča strokovnjak Lunaček. Cena je povprečno 1 K 40 h za valilnico: Kdor tedaj želi valilnice naročiti, naj se oglasi na naslov: Karel Havelka, posestnik in stružgarski mojster v Krškem. Ker omenjeni obrtnik nima še zaloge in bi bil sedaj še pripraven čas za razobešanje, pozivljamo vse tovariše, naj pri občinah in krajnih šolskih svetih delujejo na to, da se valilnice kmalu naroče, in se pridno razširjajo med ljudstvom. Tovariša Lunačka pa prosimo, naj v kaki prihodnji številki „Učit. Tov.“ napiše nekoliko stavkov o velikem pomenu valilnic in o razobešanju. To bi služilo onim tovarišem, ki se zborovanja v Trzinu niso udeležili in ki nimajo kajige: „Berlepsch. Vogelschutz.“

Drugi sestanek trgovskih in obrtniških vajencev je priredilo učiteljstvo meščanske šole v Krškem v nedeljo, dne 24. t. m., ob 2. uri popoldne. V pričetku je predaval strok. učitelj tovariš Iv. Magerl o razviku materialne kulture. Predavanje je bilo vrlo zanimivo in docela prilagodeno duševni zmognosti mladih udeležencev. Ker bi stvar utegnili zanimati tega ali onega tovariša, podajam kratko osnovo. Vsak narod, vsako ljudstvo živi dvojno življenje, duševno in telesno. Eno in drugo ni pri vseh narodih enako visoko razvito. V tem oziru pravimo, da so razni narodi na razni stopnji omike ali kulture: lovci, ribiči, živinorejci, kmetovalci. Človek živi s tem, kar mu nudi priroda samaobsebi (prvo stanje človeštva). Može lovci in ribiči, žene obdelovalke zemlje. Ogenj in njega pomen za razvitek človeštva. Orožje in orodje. Snovi za izdelovanje: les, kamen, kost. Tvarine, ki se dajo gnesti in oblikovati, trdne in toge snovi. Pletenje in tkanje. Prevažanje z nošnjo, navlak in z valjanjem. Prevažanje po vodi, čoln, jadro, parnik. Bivališča v duplinah. Hiša; domača gruda, pletenina, tramovje, kamen, opeka, temelj, prema, obok, okrasek — umetnost. Stavbe na koleh. Obleka kot sredstvo zoper mraz. Čut nravnosti. Udomačenje živalij iz samoljubja. Prehod iz uživanja prirode k negovanju naravnih bitij; živinereja, kmetijstvo. Stalni in nestalni narodi. Selišča; rokodelstvo, zamenjavanje izdelkov. Izdelovanje za zalogo. Vrednostna mera, zamenjavalni činitelj — denar. Denarna sredstva: živina, platno (plati), kožuovina, kovine. Določevanje denarne vrednosti s tehtanjem. Zlato in srebro. Nadomestila denarne vrednosti. Nakaznice na skupno imetje. Papirni denar in drobiž. Menica. Mala in velika industrija. Delitev dela. Iznajdba. Stroj. Voda, veter, para, elektrika. Razprodajanje izdelkov. Postanek trgovskega stanu iz obrtnikov. Dobivanje primernih sirov. Dobavanje izdelkov. Inozemska trgovina; kramarji, dobavitelji. Gospodarstvo. Prekupovanje. Svetovne cene; borza. Pomen brzojava in telefona. Carina. Izdelovanje hranil kemičnim potom. Kaj nam prinese prihodnost. Kopičenje kapitala. Delodajalec in delavec. Suženstvo in tlaka. Delavska pogodba. Obrt. Mojster in pomočnik. Tvorniško delo. Vzporredno razmerje: gospodar-delavec, kapital, ročno delo. Obrtne zadruge. Prosta konkurenca in njene sečne strani. Kartel, trust. Delavske zveze. Štrajki. Pomoč posamezniku v boju za obstanek. — Dasi je tvarina navidez precej težko umljiva, jo je znal predavatelj podpreti s tako preprostimi primerami, da so poslušalci stvar prav lahko prebavili; tuintam so tudi posegli vmes in radovedno povpraševali po tem in onem. V razvedrilo so nekateri nato še posetili drugi del istočasnega roditeljskega sestanka v telovadnici. (Potovanje po alpskih deželah na podlagi skioptičnih slik). H.

Škrlatice. Šola v Novi cerkvi pri Vojniku je zaradi škrlatice še vedno zaprta. — Okrog Vojnika, v Škofji vasi in Šmarjeti so se pajavili novi slučajji škrlatice.

Slavnemu učiteljstvu toplo priporočamo izborne testenine „Pekatete“, ki jih izdeluje narodna tvrdka Znidarič in Valentič v Il. Bistrici. Glej inserat!

Raznoterosti.

× **Ruska vlada proti pijančevanju.** Pred kratkim objavljena odredba ruske vlade zastopa popolnoma nova načela v upravi monopolna na alkohol. Pridelovanje in prodajo žganja ima na Ruskem, kakor je znano, v ro-